

Futásod, lángod örökkéig tartson!
 Marokszedő lány hajladoz a tarlón.
 Szépen lép. Combja dombosan feszül.
 S anyányi melle érző-gyenge bogja
 átles a gyolcson:
 szimatolón, akár a kölyök-macska orra.

Állok az összerohant elemek,
 a zuhogó nap,
 csírás szagok, vad meglobbant színek
 forgatagában.

Most, most, most elmos a győztes gyönyör?!
 Sok ez a bőség a csontig-éhezettnek!
 Állok vacogva: nem moccan a lábam.

Fogadj be nagy víz: természet, teli élet!
 Karom kardjával hadd hasítsam
 a makacs bukkanó **habot!**
 Hadd mossam le facsaró nappalok,
 facsaró éjszakák vérverítékét!
 Fogadj be nagy víz! Sodorj, sodorj
 öröm-őserdős partok,
 gyönyörtarajos tengerek felé!
 S ha lankadok,
 ha holtfehérre válva
 mégis orditanék: „Segítség!”
 bojtás: él, sodorj a halálba!...

A SZÍN-FÉNYKÉPEZÉS FELÉ

Irta: MOHOLY NAGY LÁSZLÓ

1. A szinesfényképezés ma, mint 40 évvel ezelőtt, még mindig a természet minden vonatkozásban kielégítő színes visszaadásának nehézségeivel küzd. A fényérzékeny rétegek, a színszűrők és az autochrom negatívok fizikai adottsága következtében a természetes színeknek csak megközelítő visszaadása lehetséges. Ismeretes pl., hogy a nyomdász a három szubsztraktív alapszinnel, a sárgával, a vörössel és a kékkel csak egy intenzív kéket vagy egy intenzív zöldet tud elérni, nem pedig mindkettőt, hacsak egy második kéket nem alkalmaz. Ez a nehézség kétségtelenül jelentős feladat elé állítja a szinesfényképészt. Kénytelen a természetvisszaadás nemét és mértékét tudatosan megválasztani s harmonikus eredményre törekedni.

Mindez azonban korántsem rendkívüli megállapítás, csupán a színfénykép illuziójának a lerombolása, ami az ábrázolt tárgynak az eredménnyel való teljes egybevágóságát tételezi föl.

2. Még egy illuziót kell lerombolnunk: általános az a vélemény, hogy a szinesfénykép ténye nagy haladás a fényképezés szempontjából. Bizonyos: a technikai haladás adott, de nem a fényképezési. A színfényké-

pészetnek ma még ugyanazok a faladatai, mint amiket a fényképezés feltalálói már száz évvel ezelőtt megoldottak. Lassan ideje volna már a szín-fényképezés terén is alkalmazni azokat az alap- és tantételeket, amik szerint a jó, modern fekete-fehér fényképezés dolgozik, s amit az amatőr és hivatásos fényképészek ma tökéletesen kezelnek. Az ösztönzést erre azok az új *Bernpohl*, *Reckmeyer*, *Taylor-Hobson*, *Klein* és más rendszerű megvilágító kamerák szolgáltatják, amelyek egyidőben három negatívval dolgoznak; hasonlóképp a tökéletesített Finlay-folyamat s az új autochrom fotólemezek fokozott érzékenysége (*Agfacolor*, *Dufaycolor*, stb.) Mindezek az első lépés a felszabadult színeskamera felé, mivel ezekkel színes pillanat főlvételeket csinálhatunk, vagyis a színes mozzanatok egész sorozatát, hasonlóan ahhoz, amire a felszabadult fekete-fehér kamera tanított.

3. Így a színesfényképezés számára is intenzív ábrázolási lehetőségek kínálkoznak, aminőkről a festészet, illetve az emberi szem lemondani kénytelen. Ez azonban még nem jelent alapvetően saját problematikát. Egyelőre csak azt tudjuk, hogy mindez a fekete-fehér fényképezés átvitele a színesbe. A színesfényképezés saját törvényeinek a kidolgozására a leghelyesebb egy 15-20 év előtti folyamatra, nevezetesen arra a hatásra emlékezni, amit a film a statikus fekete-fehér fényképezésre gyakorolt. Határozottan feltételezhető, hogy a színes film általános bevezetése a színesfényképezés számára új lendületet s félreérthetetlenül sajátos problematikát nyújt. Ma — a színes-film bevezetése előtt — csak tapogatódzva és pontatlanul írhatunk le pár megfigyelést.

4. Felfogásom szerint a színes-film legfontosabb eleme a mesterséges fényforrás. Vetítés közben a fény az átlátszó filmen, illetve színes emulzió hatol át. Ez azt jelenti, hogy mi a festék szemcse helyett fényvel „festhetünk”. Ez a színes templomablakok művészetének hanyatlása korában a színelakítás újból meghódított tényezője. A festészetnek mindig az volt a célja, hogy a színes fényhatásokat ugyanazzal az intenzitással adja vissza, ahogy azok a természetben jelentkeznek. Az impresszionista festészet ismerőinek ez nem mond újat, de kevesen tudják, hogy az impresszionizmus fejlődése sok tekintetben hozzájárul a színes film problémájának a tisztázásához is. Nemcsak azért, hogy pl. a pontillisták megelőzték a színes fényképezés additív módszerét, mint *Seurat*, aki vörös és zöld pontoknak az egymásmellé helyezésével megfelelő távolságból nézve széles sárga sítot produkált, mintahogy ezt az autochrom Lumière-fotólemez vagy a Dufaycolor-film teszi, hanem főleg a színelakítására való egészségesebb beállítódással, amely nemcsak az új színérzést, hanem az új térbiztonság alapját is megteremtette. Az impresszionisták már tárgyilagosabb optikai föladatok felé tájékozódtak és ők merték először a testészet elbeszélő novellisztikus elemét a színelakítás javára elnyomni s ezzel az impresszionizmus lett *Cezanne* művészetének az alapja, aki minden újabb festői kifejezésforma atyja.

5. Felfogásom szerint minden színesfényképész és színesfilm törekvés alapja hosszú ideig *Cezanne* művészi fejlődése marad, úgyhogy igazoltnak tűnik ezt a fejlődést röviden érinteni.

Cezanne fejlődésében három szakasz különböztethető meg: 1. Az elbeszélő, pszichologizáló; 2. a naturalista és 3. az absztraháló.

Az első szakaszhoz csak emberi szempontból lehet megjegyezni valónk, s nem a különleges optikai problémák vonatkozásából. A képek föfokozott, pszichoanalizálható eseményeket beszélnek el. („Szent Antal

megkísértése", „Gyilkosság", stb.) Cezanne tulajdonképpeni festői fejlődése a második szakasszal kezdődik. Ebben a szakaszában ismerte fel Cezanne, hogy feladata az anyagok színes fényjelenségeinek, vagyis a fény legintenzívebb hatásának a visszaadása. Az impresszionisták az új festéstechnika gazdag skáláját teremtették meg s Cezanne ezeket a technikákat tovább fejlesztette. Közelebbről szemügyre véve: e második szakasz képei opalizáló, csillogó ecsetvonásokból, pöttyökből, vonalakból állanak, amelyek megfelelő távolságról csodálatos, fényteli egységgé, a legtöbbször valamely táj természetes visszaadásává illeszkednek össze. Kiderült, hogy ez a részletező, elemző technika hihetetlen intenzív természet- és tér-ábrázolást tesz lehetővé. Miután ezt a lépést megtette, Cezanne érdeklődése a színösszefüggés, általában a színexistencia objektív problémái felé fordult. Harmadik szakasza, az absztraháló ennek a beállítódásnak a tetőpontja. Ezekben a késői képeiben Cezanne számára csak téralkotó színelületek és színfeszültségek kompozíciójáról van szó. S bár itt is a természet a kiindulás, mégis ezt csakhamar legyőzi s a ségdkonstrukció szerepére korlátozza.

6. Ismerjük a festészet további fejlődését. Cezanne objektív alakító munkája az expresszionizmuson és a kubizmuson keresztül az absztrakt festészet utját egyengette. Ma a festészet számára lehetséges magával a színnel dolgozni. Ebben a vonatkozásban szeretném megállapítani, hogy hiszek a színfényképezés terén a Cezanne-féle alapelvek absztrakt továbbfejlesztésében, ahogy az a festészet terén is megtörtént. A nem absztrakt Cezannera azonban nem annyira a kísérleti, mint inkább az üzleti filmtevékenység fog visszanyúlni a történeti stílusban való terméketlen laborálás után.

7. A szint tehát, mint az objektív kifejezés anyagát meghódítottuk. A szín-ábrázolás ama legmagasabbrendű intenzitása azonban, ahogy a természetben a fény bizonyos testeken való reflexiója vagy abszorpciója révén jelentkezik, még megoldandó feladat. Vagyis ma ismét az ősrégi problémáról, a szinkifejezés intenzív vé tételéről van szó, de nem-naturalista vonatkozásban.

A valódi fényfestészet igazi segítője, amelynek még az is az előnye, hogy mozgó, a helyesen használt színes film lesz. Ez azonban nem a fényképezett természet gépies visszaadását jelenti, hanem olyan formalkítást, amely független a természettől.

8. A fényfestészet céljaira — mint már említettük — rendelkezésre áll az őseredeti alakító elem: a mozgó, színében változatos és szabályozható fény. Ez a fény aktivizálható. Nemcsak annak a meghatározott anyagának a fényelnyelő képességével vagy differenciálódásával, amit besugároz, hanem elsősorban az emberi alakítóvággyal. Itt kezdődik a fény tényleges meghódítása, a direkt fényhatás elintellektualizálása. Ebben a vonatkozásban az első nagy szenzációt majd a színértékek helyes kinetikai ábrázolása adja, valószínűleg valaminő ujfajta montázs segítségével, amely a szerkezetet és a kontinuitást nem lélektanilag, hanem optikailag teremti meg. Természetesen még sokáig tart, amíg a filmben a szín megszabadul naturalista-illuzionista jelentésétől. A színes fényalakítás, amely független az előbbi elemektől a végén valószínűleg absztrakt fényjáték lesz. A sztatikai ekvivalens ebben a vonatkozásban a színes fotogram volna a fekete-fehér kameránélküli felvétel analógiájaként. Ilyen felvételekre már tettem kísérleteket, de úgy érzem, hogy

ezek ma még nagyobb s talán ötletesebb berendezkedések nélkül nehezen vihetők keresztül.

9. Összefoglalólag megállapíthatjuk, először: a színtényképésznek természetábrázolásait ma fotóanyagának kémiai-fizikai adottságai következtében tudatosan egy harmonikus festői kifejezésre kell átranzponálnia; másodsor: a színtofotografus a szinkamerát a felszabadított fekete-fehér fényképészet érvényes szempontjai szerint tartozik használni; és harmadszor: a színtényképészet szinkulcsa a még megoldandó színtofotogramma.

A BOSZPORUSZI ÉJSZAKA

Irta: HÁY GYULA

(Részlet a *Barbár* című komédiából)

(*Szín:* A kapitóliumi farkas árnyékában, Rómában. — Három római polgár ül egymás mellett.)

ELSŐ POLGÁR: ...Két nap Messanáig. Egy Syrakusae. Egy Brundisium... Kettő... négy... öt... Kisázsia... Helleszpontosz... a Boszporusz... Mi meg itt ülünk Rómában és tünődünk, tünődünk. Halhatatlan istenek, mit csinál most vajjon a mi fővezérünk, a nagy Gnaeus Pompeius?

MÁSODIK POLGÁR: Nyomja a gabona árát.

ELSŐ: He?

MÁSODIK: Most egy éve 24-en állt vékája. Hat hónappal ezelőtt 20-on. Két hét előtt már csak 12-ön...

HARMADIK POLGÁR: Nem futják az istenek, mondom én nektek. A nép már nem jámbor és az istenek nem elegendők.

MÁSODIK: ...és azon a napon, amikor ő lett a főparancsnok, 71/4-re esett vékája.

HARMADIK: Uj isteneket fog Róma látni, mondom én nektek. Egész uj isteneket.

ELSŐ: Mikor évekkal ezelőtt Mithradátesz, az átkos barbár egyszázötvenezer rómain egyetlen napon lemészároltatott, — mondta a Szenátusban is a nagy Ciceró, — a római nép gyalázata mérhetetlen vala és az adóbérlők veszteségei miatt a fórum bankjai beszüntették a fizetést.

HARMADIK: Kelet felől jönnek az uj istenek, mondom én nektek.

MÁSODIK: Ahány lépést csak tesz, mind a gabona árát nyomja. Ha tüsszent, esik a gabona ára. Ha ásit, esik a gabona ára. Ha Muciája felszarvazza, esik a gabona ára, s ha ő a szép Perpetuával enyeleg, esik a gabona ára.

ELSŐ: Ő, csak ő fogja Mithradáteszt, az átkos barbárt megsemmisíteni.

MÁSODIK: És akkor egész Ázsiából egyetlen gabonagyárat csinál és mi, a kis gazdálkodók koldulni mehetünk.

HARMADIK: Mithradátesz le fogja győzni Rómát, mert más istenei vannak. Mi nem vagyunk elég jámborak, Mithradátesz kell, hogy uj isteneket hozzon reánk. Barbár isteneket.

ELSŐ: Egy nap a vad Helleszpontosz, egy nap a sivár Boszporusz. Halhatatlan istenek, vajjon szilárdítja-e ő a hitelt, vagy veszélyezteti?

MÁSODIK: Most, ha esső jön, belefutunk a saját gabonánkba. Ha